

บทที่ 1

บทนำ

ความมุ่งหมายของการศึกษากระบวนการวรรณกรรมเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

กระบวนการวิชา TH 351 หรือ วรรณกรรมเจ้าพระยาพระคลัง (หน) นี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์งานของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) อย่างละเอียด ในด้านลักษณะการแต่งคำประพันธ์ เนื้อเรื่องและคุณค่า ศึกษาลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมซึ่งมีสาระสำคัญเป็นอันมากที่ให้ความรู้ด้านภาษา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่ง คือ เผยแพร่วรรณกรรมและวัฒนธรรมไทยให้แก่ผู้สนใจได้ศึกษา และให้นักศึกษามีโอกาสเลือกกระบวนการวิชาเรียนตามความสนใจได้มากขึ้น

ความสำคัญของกระบวนการวิชาวรรณกรรมเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

กวีที่มีความสามารถยอดเยี่ยมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีหลายท่าน ท่านที่มีผลงานสมควรจะกล่าวถึงอย่างละเอียดท่านหนึ่งคือ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เพราะผลงานของท่านเป็นที่รู้จักกันทั่วไป บทประพันธ์ร้อยแก้วประเภทความเรียงที่ดีเด่น มีชื่อเสียง คือ เรื่องสามก๊ก และราชาธิราช ส่วนที่ท่านผู้ประพันธ์ใช้ในการแปลและเรียบเรียงวรรณกรรมทั้งสองเล่มนี้ มีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ ใช้ภาษาเรียบง่าย เนื้อความกระชับ อ่านแล้วได้ความชัดเจน

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าเรื่องสามก๊กและราชาธิราชเป็นวรรณกรรมแปล ซึ่งแปลจากพงศาวดารจีนและมอญ จากผลงานทั้งสองเรื่องนี้ กล่าวได้ว่าเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นนักแปลคนสำคัญของชาติคนหนึ่ง “เมื่อเทียบกับนักแปลของต่างประเทศแล้ว ไทยเราก็มีได้ด้อยไปกว่าเลย”¹

มีคำกล่าวที่ว่า “เพียงแต่เรื่องสามก๊กเรื่องเดียว เกียรติคุณของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ก็ยอมแพร่หลายไปในวงนักอ่านหนังสือไทยเป็นอย่างมาก”¹ จากข้อความนี้ เราพอจะทราบได้ละเอียดว่างานของท่านดีเด่นสมควรจะได้รับการยกย่องเพียงไร

นอกจากการแปลและเรียบเรียงบทประพันธ์ร้อยแก้วประเภทความเรียงแล้ว ท่านยัง

1. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ชุมนุมนิพนธ์เพื่อถวายเป็นเกียรติแด่พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เล่ม 2 รวบรวมโดยพระยามานวราชเสวี เรื่องการแปลหนังสือสามก๊กของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) โรงพิมพ์คุรุสภา 2513. หน้า 46-47

ได้แต่งบทประพันธ์ร้อยกรองอีกหลายเรื่อง แต่ละเรื่องท่านแต่งได้อย่างประณีต มีคุณค่า
ควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง บทประพันธ์ร้อยกรองของท่านที่มีชื่อเสียงคือ ร่ายยาวมหาชาติกัณฑ์กุมาร
ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการเคยตัดตอนมาเป็นส่วนหนึ่งของแบบเรียนวรรณคดีไทยระดับชั้น-
มัธยมศึกษา

จากความสามารถอันดีเด่นี้ ท่านจึงได้รับรับคำยกย่องให้เป็นหนึ่งใน “ห้ากวีใหญ่”
หรือกวีโบราณที่ยิ่งใหญ่ที่สุด 5 คน จากเหตุผล

“ประการที่ 1 ท่านแต่งได้ทุกอย่าง มีโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย ต่อจากท่านดู
เหมือนจะต้องถึงรัชกาลที่ 5 ที่มีกวีแต่งได้ทุกอย่างคือ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย) และ
กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

ประการที่ 2 ร่ายยาวเทศน์มหาชาติกัณฑ์กุมารและมัทรีของท่าน ยังใช้เทศน์อยู่จน
ทุกวันนี้ ในมหาชาติทั้ง 13 กัณฑ์กุมาร และมัทรี เป็นกัณฑ์ที่กวีชอบที่สุด ฉะนั้นจึงมีสำนวน
ประชันกันมากกว่ากัณฑ์อื่น ที่ของท่านได้รับยกย่องกว่าเพื่อนย่อมแสดงว่าท่านเป็นกวีใหญ่อยู่แล้ว

ประการที่ 3 สำนวนร้อยแก้วของท่าน เท่าที่ปรากฏในเรื่องสามก๊กและราชาธิราช
ดีเพียงไรไม่จำเป็นต้องนำมากล่าวในที่นี้ เว้นแต่ชี้ว่า ใน 2 เรื่องนี้มีสำนวนกวีมาก ทั้ง ๆ ที่
แต่งเป็นร้อยแก้ว”²

1. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. เล่มเดียวกัน หน้า 46-47

2. พ.ณ. ประมวลมารค [มจ.จันทร์จิรายุ รัชนี้.] สิบกวี (แพรวพิทยา, พระนคร)
2498 หน้า 172-3